

AZƏRBAYCAN MİLLİ ELMLƏR AKADEMİYASININ RƏYASƏT HEYƏTİ
Q Ə R A R

№ 2/23

Bakı şəhəri

15 fevral 2017-ci il

Akademik Ağamusa Axundovun
anadan olmasının 85 illik yubileyi haqqında

2017-ci il fevralın 2-də görkəmli dilçi alim, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, filologiya üzrə elmlər doktoru, professor, Əməkdar Elm Xadimi, Azərbaycan Respublikası Dövlət Mükafatı laureatı Ağamusa Ağası oğlu Axundovun 85 illik yubileyidir.

Ağamusa Axundov 1955-ci ildə Bakı Dövlət Universitetinin filologiya fakültəsini "Nizami" təqaüdü, 1965-ci ildə Azərbaycan Xarici Dillər İnstitutunun Qərbi Avropa dilləri fakültəsini fərqlənmə diplomu ilə bitirmiş, 1958-ci ildə namizədlik, 1964-cü ildə doktorluq dissertasiyaları müdafiə etmiş, 1967-ci ildə professor elmi adını almışdır. 2001-ci ildə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü, 2007-ci ildə həqiqi üzvü seçilmişdir.

Akademik Ağamusa Axundov Azərbaycan fonologiyası məktəbinin və Azərbaycan dilinin sintaqmatik fonetika sahəsinin yaradıcısı və nəzəri dilçilik üzrə görkəmli alimdir. Azərbaycan dilinin qrammatikası, tarixi fonetika, etimologiya, üslubiyyat, bədii dil, nitq mədəniyyəti, riyazi dilçilik və s. sahələrə dair əsərlərin, ali və orta məktəb dərsliklərinin müəllifidir. Onun əsərləri respublikada, yaxın (Rusiya, Belorusiya, Gürcüstan, bütün türk respublikaları) və uzaq xarici ölkələrdə (Almaniya, Fransa, Çexiya, Macarıstan, Türkiyə, İran və s.) çap olunmuşdur. Alim "Felin zamanları", "Azərbaycan dilinin fonemlər sistemi", "Azərbaycan dilinin tarixi fonetikasi", "Riyazi dilçilik", "Şeir sənəti və dil", "Azərbaycan dilinin fonetikasi", "Dilin estetikası", "Ümumi dilçilik", "Dil və ədəbiyyat" (2 cildə), "Azərbaycan dilinin izahlı lüğəti" və s. kitabların müəllifidir. Ağamusa Axundovun əsərlərində Azərbaycan dili fonetik sisteminin elmi təhlili verilmiş, türk dillərində sıra kateqoriyasının mövcudluğu əsaslandırılmış, şeir vəzninin yazıldığı dilin fonetik quruluşundan asılılığı sübut edilmişdir. Türk dillərinin məntiqi tipinin yaradılması ideyası da akademik Ağamusa Axundova məxsusdur.

Çoxşaxəli elmi yaradıcılığı olan alim elmi-təşkilati sahədə də mühüm işlər görmüşdür. 1958-ci ildən Azərbaycan Dövlət Universitetində (indiki BDU) əmək fəaliyyətinə başlayan Ağamusa Axundov hələ gənc yaşlarından filologiya fakültəsində müəllim, baş müəllim, fakültə dekanı vəzifələrində çalışmışdır. 1990-cı ildən əmək fəaliyyətini Azərbaycan Elmlər Akademiyasında davam etdirən alim Nəsimi adına Dilçilik İnstitutuna 20 ildən artıq rəhbərlik etmişdir. O, AMEA-nın Humanitar və İctimai Elmlər Bölməsinin akademik-katibi, AMEA Rəyasət Heyətinin üzvü, AMEA Rəyasət Heyətinin müşaviri vəzifələrində çalışmışdır.

Akademik Ağamusa Axundov pedaqoji fəaliyyətini respublikadan kənar da davam etdirərək təhsilin inkişafına böyük töhfələr vermişdir. O, Misir Ərəb Respublikasının Qahirə şəhərindəki Eyn-Şəms Universitetində Azərbaycan dili və ədəbiyyatından ingilis dilində mühazirələr oxumuşdur. Görkəmli alim Yaponiyanın Dövlət Elmə Yardım Cəmiyyətinin Rusiya da daxil olmaqla MDB ölkələrindən dəvət etdiyi ilk alimdir. O, Tokio Universitetində Azərbaycan dilini tədris etmiş, Kobe Universitetində və Tokio Şərqi Kitabxanasında "Azərbaycan dili inkişaf yollarında" mövzusunda 2 konfrans keçirmişdir.

Akademik Ağamusa Axundov Yazıçılar Birliyinin üzvü, Azərbaycan Milli Yaradıcılıq Akademiyasının akademiki və fəxri professoru, Azərbaycan Respublikası Dillərin İşlənməsi və İnkişaf Qanunauyğunluqları Əlaqələndirmə Şurasının sədri, Gürcüstan Elmlər Akademiyasının Dilçilik İnstitutunun və doktorluq dərəcəsi verən ixtisaslaşmış müdafiə şuralarının, "Sovetskaya türkologiya", "Ulduz" və "Azərbaycan" jurnallarının redaksiya heyətlərinin üzvü, "Türkologiya", "AMEA-nın Xəbərləri" (humanitar elmlər seriyası) jurnallarının baş redaktoru, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Ali Attestasiya Komissiyasının Dil və ədəbiyyat üzrə ekspert şurasının sədri olmuşdur.

Akademik Ağamusa Axundov dünya miqyasında tanınan alimlərdəndir. O, Türk Dil Qurumunun fəxri üzvü, L.Zadə adına Müasir Elmlər Akademiyasının həqiqi üzvü, Dünya Türkoloqlar Assosiasiyasının Rəyasət Heyətinin, Almaniya Elmlər Akademiyasının "Fonetika, dilçilik: Kommunikativ tədqiqatlar" (Phonetik, Sprachwissenschaft und Kommunikation Forschung) elmi-nəzəri jurnalının redaksiya heyətinin üzvü (1980-ci ildən isə həmin jurnalın beynəlxalq məsləhətçisi), Azərbaycan və Ərəb ölkələri Dostluq Cəmiyyəti İdarə Heyətinin üzvü, ABŞ-ın Nyu-Orlean şəhərinin fəxri xarici vətəndaşı, Luiziana ştatının paytaxtı Baton Ruj şəhərinin bələdiyyə şurasının fəxri üzvü olmuşdur. ABŞ-ın "Friend fors" təşkilatının, Türk Dil Qurumunun fəxri fərmanları, 2004-cü ildə YUNESKO-nun Sertifikatı ilə təltif edilmişdir. 2006-cı ildə Ümumdünya Sülh və Ümumdünya Dinlərarası və Millətlərarası Sülh Federasiyaları tərəfindən Sülh Səfiri adına layiq görülmüşdür.

Akademik Ağamusa Axundov bir sıra beynəlxalq konfrans və simpoziumlarda Azərbaycan dilçiliyini yüksək səviyyədə təmsil etmişdir. O, ABŞ, Almaniya, Fransa, Çexiya,

Yuqoslaviya, Macarıstan, Yaponiya, Türkiyə, İraq, İran kimi xarici ölkələrdə, Bakı, Moskva, Minsk, Tbilisi, Daşkənd, Almatı, Düşənbə, Ufa, Aşqabad, Bişkək, Çernovı, Tomsk və s. şəhərlərdə keçirilən beynəlxalq konqres və simpoziumlarda geniş elmi məruzələrlə çıxış etmiş, Azərbaycan dilçilik elminin uğurlarını dünya səviyyəsində təbliğ etmişdir.

Akademik Ağamusa Axundov elmi-təşkilati fəaliyyəti ilə yanaşı, ictimai işlərdə də yaxından iştirak etmişdir. O, Azərbaycan Respublikasının Yeni Konstitusiyaya layihəsini hazırlayan komissiyanın, Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında Əfv Komissiyasının, Dövlət Dili Komissiyasının, Elmi islahatların aparılması ilə bağlı Dövlət komissiyalarının, Azərbaycan Milli Atlasının Redaksiya Heyətinin, Azərbaycan MEA Terminologiya Komissiyasının sədr müavini, Azərbaycan Respublikası Milli Məclisinin Toponimika Komissiyasının, AzərTAC-ın Tərcümə şurasının və Azərbaycan Respublikasının Heydər Əliyev Mükafatı Komissiyasının üzvü seçilmişdir.

Dilçilik üzrə yüksəkixtisaslı kadrların yetişdirilməsi sahəsində də alimin xidmətləri böyükdür. Onun rəhbərliyi altında 50-dən çox doktorluq və namizədlik dissertasiyası müdafiə edilmişdir.

Akademik Ağamusa Axundov "Azərbaycan dilinin fonetikasi" monoqrafiyasına görə Azərbaycan Respublikasının Dövlət, "Ümumi dilçilik: dilçiliyin tarixi, nəzəriyyəsi və metodları" əsərinə görə "Təhsil" cəmiyyətinin, "Azərbaycan dili 5-6" dərslərinə görə Maarif Nazirliyinin mükafatlarına layiq görülmüş, Azərbaycan SSR Ali Sovetinin Fəxri fərmanı, Tiflis Dövlət Universitetinin xatirə medalı, "Əmək rəşadətinə görə" medalı, 2000-ci ildə "Şöhrət" ordeni ilə təltif edilmişdir.

AMEA-nın həqiqi üzvü Ağamusa Ağası oğlu Axundovun xatirəsini əziz tutaraq və anadan olmasının 85 illiyi ilə əlaqədar Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti **QƏRARA ALIR:**

1. AMEA-nın Humanitar Elmlər Bölməsinin akademik-katibi, akademik Teymur Kərimliyə tapşırılsın ki, AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu ilə birgə akademik Ağamusa Axundovun anadan olmasının 85 illiyinə həsr edilmiş beynəlxalq konfrans keçirilsin.
2. AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutuna (AMEA-nın müxbir üzvü Möhsün Nağısoylu) tapşırılsın ki, respublika mətbuatında, "Elm" qəzetində, "Xəbərlər" (humanitar elmlər seriyası) jurnalında alimin həyat və yaradıcılığına həsr edilmiş məqalələr dərc edilsin, radio və televiziya verilişlər təşkil edilsin.
3. Beynəlxalq "Türkologiya" jurnalının baş redaktoru, akademik Kamal Abdullaya tapşırılsın ki, "Türkologiya" jurnalının akademik Ağamusa Axundovun 85 illik yubileyinə həsr olunmuş xüsusi rubrikasının hazırlanmasını təmin etsin.

4. "Elm" Nəşriyyatına (Hafiz Abiyev) tapşırılsın:
  - 4.1. Akademik Ağamusa Axundovun əsərlərinin beşcildliyi nəşr edilsin;
  - 4.2. "Akademik Ağamusa Axundovun 85 illik yubileyi"nə həsr olunmuş beynəlxalq konfransın materialları çap olunsun.
5. AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasına (tibb üzrə fəlsəfə doktoru Leyla İmanova) və "Elm" Nəşriyyatına (Hafiz Abiyev) tapşırılsın ki, AMEA-nın həqiqi üzvü Ağamusa Axundovun əsərlərinin biblioqrafik göstəricisi hazırlanıb nəşr edilsin.
6. AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasına (tibb üzrə fəlsəfə doktoru Leyla İmanova) tapşırılsın ki, AMEA-nın həqiqi üzvü Ağamusa Axundovun 85 illik yubileyinə həsr olunmuş sərgi təşkil edilsin.
7. Akademik Ağamusa Axundovun xatirəsini əbədləşdirmək məqsədilə alimin yaşadığı binaya bərelyefinin vurulması, Bakı şəhərindəki küçələrdən birinə və Kürdəmir rayonunda təhsil aldığı məktəbə onun adının verilməsi haqqında müvafiq dövlət qurumları qarşısında vəsatət qaldırılsın.
8. Qərarın icrasına nəzarət AMEA-nın vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyliyə həvalə edilsin.

AMEA-nın prezidenti

akademik Akif Əlizadə

AMEA-nın akademik-katibi

akademik Rasim Əliyev

